

כהני תנאי, ושלא כדברי תנא קמא שחולק בכרייתא ואמר שגם אם קידש יחזיר.

מתקיף לה רב נחמן: מאי קסברי הני תנאי? אי הם סוברים דקמיצת פסולין עבודה היא נחשבת ופוסלת את המנחה, אם כן אף על גב דלא עביד ליה מתן כלי תפסל המנחה, שהרי כבר עשו עבודה בפסלות בקמיצה עצמה. ואי הם סוברים קמיצת פסולין לאו עבודה היא כיון שנעשית בפסולין, אם כן כי עביד לה מתן כלי מאי הוה, הרי גם זה לא נחשב לעבודה?

הדר אמר רב נחמן: לעולם קמיצת פסולין עבודה היא, ולא גמרה עבודתה של הקמיצה עד דעביד לה מתן כלי. ולכך רק אם גמר את כל העבודה פסל את המנחה.

ומקשינן: איך אפשר לומר שסברו התנאים א-1 דגם אם נתן בכלי שרת פסל, והרי אם כן לעולם יפסל דבי מחדר ליה לקומץ לדוכתיה

שיחזיר ויחזור ויקמוץ בימין, תלמוד לומר "וקמוץ משם", דמשמע שיקמוץ ממקום שקמוץ כבר והחזיר לשם משום פסלות! וכיון שהפסוק "וקמוץ משם" כתוב בסתם אם כן, מה לי שמאל ומה לי שאר הפסולין, הרי אין משמעות מהפסוק לשמאל יותר משאר הפסולים (6)?

אלא, חוזרת הגמרא ממה שאמרה שחידושו של רב הוא שאף בשאר הפסולים: הא קא משמע לן רב במה שאמר "זר שקמוץ יחזיר" — קמוץ ואפילו קידש את הקומץ, שנתנו בכלי שרת, בכל זאת יחזיר, ולאפוקי מהני תנאי.

דתנאי, רבי יוסי בן יוסי בן יאסין ורבי יהודה הנחתום אמרו, לא שאנו אלא שקמוץ ולא קידש, אבל קמוץ וקידש — פסל.

ואיכא דאמרי כן אמר רב: קמוץ לבד — אין, אבל אם כבר קידש בכלי, לא! כמאן,

כלל במה גדולה, בזה אם כשר זר הרי זה ראייה שזר כשר בעבודה.

6. הר"ש משאנץ בפרושו לתו"כ הקשה על דברי בן בתירא שמועיל להחזיר ולחזור ולקמוץ מדברי הגמרא בזבחים [טו א] שאם הוליך פסול והחזירו, והוליכו כשר, שהדין הוא שפסול, ולמה לא נאמר שיהיה כשר כמו בפסול שקמוץ שמועיל להחזיר ולחזור ולקמוץ.

ותירץ בזה שדין זה של בן בתירא הוא דין מיוחד בקומץ שנלמד מהפסוק של וקמוץ משם, ולא שייך להקשות כן בשאר דברים משום שזה דין מיוחד במנחה.

ובקרבן אורה הקשה על עיקר דברי בן בתירא, דאיך שייך לומר שיכול לחזור ולקמוץ, הרי מבואר בגמרא במעילה שטמא עושה

שיריים, דהיינו שכל עבודת טמא הרי היא פוסלת הקרבן, ואף אם נשאר דם אינו יכול לחזור ולזרוק, אף דשאר פסולים אינם עושים שיריים, אולם טמא עושה שיריים ופוסל הקרבן, ואם כן כיון שפוסל הקרבן איך הוא יכול לחזור ולקמוץ שהרי כבר נפסלה המנחה בקמיצתו. ותירץ הקרן אורה שכיון שטמא עושה שיריים רק בזריקה שזה עיקר עבודת הקרבן אם כן כאן שמדובר בקמיצת טמא בזה אין הטמא עושה שיריים, ולכך הרי הוא יכול לחזור ולקמוץ. אולם הקשה בזה הקרן אורה לדעת הרמב"ם שאף בקבלה טמא עושה שיריים, ומבואר בזה שדין זה שטמא עושה שיריים הוא בכלל העבודות אם כן תשאר הקושיה דאם הוא עושה שיריים איך הוא יכול לחזור ולקמוץ הרי כבר פסל הקרבן.

[לכלי שממנו קמץ] אחר שקמץ בפסלות, תחשב החזרתו לכלי כנתינה בכלי שרת ותקדוש ולפסול מיד, שאין חילוק בין כלי שרת זה לכלי שרת אחר⁽⁷⁾?

ומשנינן: אמר רבי יוחנן, זאת אומרת, כלי שרת אין מקדשין אלא אם נתן בהם מדעת לקדש, וכאן כיון שהחזרה לכלי לא היתה על דעת לקדש אין זה נחשב לקמץ וקידש.

ותמהינן: הא אם נתן בכלי מדעת לקדש — מקדשין? והא בעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן, כלי שרת מהו שיקדשו קרבנות פסולין כגון שקמץ זר ונתנו בכלי שרת האם הכלי שרת מקדשו ומכשירו לכתחילה ליקרב, ואמר ליה רבי יוחנן, אין מקדשין?

ומתריצין: מה שאמר רבי יוחנן אין מקדשין, אין מקדשין להיות כשר וליקרב אמר, אבל מקדשין את הפסולין בנתינתם בכלי ליפסל, שלא יכול עוד להחזירם לכלי ולקמץ שוב.

רב עמרם אמר: אפילו אם תאמר כלי שרת מקדשין שלא מדעת. מה שלא קידש כשהחזירו לכלי שקמץ ממנו, כגון שהחזירו לביסא [כלי שרת שבו בוללין מנחה] גדושה, שהקומץ שהחזיר בולט מעל דפני הכלי, ובכך לא נתקדש, דקדוש צריך שיהא באויר הכלי.

ותמהינן: אם כן, שמדובר שהכלי גדוש, ומקמץ בתחילה היכי קמץ? והרי צריך לקמץ מתוך אויר הכלי?

אלא כך הפרוש: כגון שהחזירו לקומץ לביסא טפופה, לא גדושה ולא חסירה, שכשקמץ בתחלה קמץ מתוך הכלי.

ותמהינן: והרי כיון דקמץ לה בתחילה עבד ליה גומא בסולת שהיתה בכלי, וכי מהדר את הקומץ, לגוויה דמנא, לתוך אותה גומא קא מהדר ליה, ואם כן יקדשו הכלי?

ומתריצין: כאן מבי מהדר ליה לקומץ מנח

7. התוספות הקשו על קושית הגמרא שליהדר הקומץ לדוכתיה וליקדיש, שהרי בכלי זה יש שיריים ואם כן השיריים חוצצים ואין זה יכול להחשב קבלה על הקומץ וממילא לא יתקדש הקומץ, ותרצו בזה התוספות דמין במינו אינו חוצץ, דהיינו שכיון שהשיריים הם אותו מין של הקומץ אין זה חציצה.

והגרי"ז הקשה על קושיתם, שלכאורה אין זה כלל חציצה שהרי הדין הוא שאויר כלי ככלי, ואם כן בזמן שהוא מגיע לאויר אף שאין הוא נוגע בכלי הרי זה נחשב לקבלה, וממילא לא שייך בזה חציצה, שרק אם היה דין שצריך לנגוע בכלי היה שייך להקשות שזה חציצה אולם כיון שאף קבלה באויר מועילה אין זה כלל חציצה, וצ"ע.

ובעיקר דברי הגמרא שיקדש הקומץ על ידי שיחזירו, הקשה בזה האבי עזרי על דברי השיטמ"ק בזבחים [סג ב] שכתבו דקבלת המנחה צריכה שתהא בצפון אף דקמיצה אינה צריכה צפון, ואם כן מה קושית הגמרא דליהדר לקומץ לדוכתיה, הרי הקמיצה היתה בעזרה ולא בצפון והקידוש צריך להיות בצפון וכשמחזיר הקומץ למקומו אין זה בצפון ולכך אין זה מועיל בתור קידוש קומץ, ולדעת השיטמ"ק אין מקום לקושית הגמרא.

וכתב האבי עזרי לחדש, שכל דברי השיטמ"ק זה רק במנחת חוטא ששם נאמר הפסוק המובא בגמרא בזבחים שם, ובמנחת חוטא כתב השיטמ"ק דקבלתה בצפון, אולם שאר מנחות לא הוקשו לחטאת בהמה ובהם הדין דלא צריך

שעל גבי קרקע וכמו כן מקדשין הקומץ בכלי שעל גבי קרקע (9).

אמר ליה רבי זירא לרבי ירמיה: בספק שלך קא נגעת במה שנסתפק לחברינו, דאבימי תני מנחות בי — אצל — רב חסדא,

ותמהינן: ואבימי בי רב חסדא תני? והאמר רב חסדא, קולפי טבי — מכות טובות, בלעי — קיבלתי מאבימי בשעה שלמדתי אצלו תורה עלה דהא שמעתא: שום היתומים, שמכריזין על נכסיהם כדי למכרם ביוקר, ובברייתא אחת מבואר שמכריזין שלושים יום ובברייתא אחרת שישים יום,

ליה ארפנא דמנא, בצידי הכלי, לצד הגומא, ואחר כך מניד ליה לכלי ונפל הקומץ ממילא לגומא, דנעשה ההחזרה לתוך הגומא כמי שהחזירו הקוף שהרי ממילא נפל הקומץ לגומא ולא החזירו בעצמו, וכשהחזיר הוא עצמו — הרי היה מחוץ לדפני הכלי ולכך לא קידש הכלי. (8)

אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא: ולוקמא להעמיד מה שלא נפסל כשהחזירו לכלי כגון שהחזירו לכלי המונח על גבי קרקע שאינו מקדש?

ומתרצת הגמרא, שמע מינה קומצין מכלי

הגמרא דהטעם הוא דנעשה כמי שהחזירו הקוף, וכיון שהוא כמי שהחזירו הקוף אין כאן כלל עבודת קבלה וממילא אין זה נחשב לקמץ וקידש.

והוסיף החזו"א דלפי זה צריך לומר דתרוץ הגמרא בהמשך שאין מקדשין קומץ בכלי שע"ג קרקע הוא דאף קידוש ליפסל לא יהא בזה, דהרי בסוגייתנו מספיק שיהא קדוש ליפסל לגבי דין קמץ וקידש וכמשנ"ת.

והגרי"ד תירץ על פי דברי הגר"ח שבאר בדעת הרמב"ם דאם קבל קומץ פחות מכשעור אין זה נפסל מטעם נשפך, שאף דלא מתקיים בזה עבודת קבלה אולם אין זה נשפך כיון שאין זה נקרא שהקומץ נמצא במקום אחר, אם כן אף בסוגייתנו כשנתנו בדופני הכלי אף דלא מתקיים בזה עבודת קבלה אולם אין זה נחשב שהקומץ נמצא במקום אחר ולכך אין בזה פסול נשפך.

9. בעיקר דברי הגמרא דאין מקדשין בכלי שעל גבי קרקע וכן אין קומצין מכלי שעל גבי קרקע, באר הקרן אורה דכיון דהכלי עשוי לטלטל ואין זה דרך תשמישו כשהוא על הקרקע, לכך אין מועיל בזה לקדש המנחה, דרק כשמשמש בכלי

צפון אף לדעת השיטמ"ק ובזה יתישב קושיית הגמרא דליהדר לדוכתיה וליקדוש, דכיון דמחזיר הקומץ הרי הוא קדוש אף כשאינו בצפון, דשאר מנחות לא צריך בקידוש שלהם צפון.

8. החזו"א הקשה על דברי הגמרא דכי מהדר ליה מנח ליה אדופנא דמנא ונעשה כמי שהחזירו הקוף, ומשמע מזה שכל החסרון הוא שכיון שזה נופל ממילא אין זה עבודת קבלה, ולכאורה אף אם היה בזה עבודת קבלה הרי זה פסול, שהרי הדין הוא שאם נשפך הקומץ מידו של כהן לרצפה הרי הוא פסול, ואם כן אף כאן הרי כשמינחו על דופני הכלי הרי לא נתקיימה הקבלה והרי זה כמו שהוא ברצפה, ואחר כך כשנופל לכלי הרי זה כבר קומץ פסול שהרי קודם הקבלה הוא נשפך, ואף אם לא נקרא כמי שהחזירו הקוף הרי הוא פסול.

ותירץ החזו"א דהוכרח הגמרא לפוסלו שהוא כמי שהחזירו הקוף, דמצד זה שהוא נשפך היה מועיל לקדש לפסול דפסול נשפך מועיל לקדש לפסול, ולכך לגבי הנדון בסוגייתנו הרי מספיק מה דהוא מקדש לפסול, שכיון שהוא מקדש לפסול הרי זה קמץ וקידש, ולכך כתבה

ותירץ אבימי, בא להכריז רצופין, שמכריז כל ימות השבוע, מכריז ל' יום, אבל אם מכריז רק שני וחמישי, מכריז שישים יומי. והיה רב חסדא משבח התירוצ, והכהו אבימי על זה, ורואים מזה שרב חסדא תלמידו של אבימי היה?

ומתריצין: אבימי מסכתא דמנהגות אתעקרא [נשתכחה] ליה, ואתא קמיה דרב חסדא תלמידו לאדכורי גמריה [להזכירו לימודו].

ותמהינן: ולישלח ליה לרב חסדא וליתי איהו שיבוא הוא אליו?

ומתריצין: סבר אבימי, הכי מסתייעא מלתא טפי לדעת תלמודו משום דביגיעתו הוא מובטח שיצליח שיגיעת ומצאת תאמין.

ועתה חוזרת הגמרא לדברי רב זירא בכלי המונח על גבי קרקע, ומביאה הגמרא שכשלמד אבימי מנחות אצל רב חסדא פגע ביה רב נחמן, אמר ליה לאבימי: כיצד קומצין? והיה מונח לפניהם כלי על גבי

קרקע. אמר ליה אבימי, מבלי זה שלפנינו, אם היה של קודש היה אפשר לקמוץ.

אמר ליה רב נחמן, וכי קומצין מבלי שעל גבי קרקע? אמר ליה לא, אלא דמוגבה ליה כהן ואז קומץ.

עוד שאל רב נחמן את אבימי: כיצד מקדשין את הקומץ [גירסת צ"ק] אחר הקמיצה? אמר ליה אבימי, נותנה לקומץ לכלי זה שעל גבי קרקע ומקדשו.

ותמה רב נחמן, וכי מקדשין את הקומץ בכלי שעל גבי קרקע? אמר ליה אבימי, לא, אלא דמוגבה ליה כהן. (10) אמר ליה רב נחמן: אם כן הוצרכתה לקמיצה ג' כהנים, אחד להגביה הכלי שקומץ ממנו, אחד להגביה הכלי שנותן לתוכו את הקומץ אחר הקמיצה ואחד שיקמוץ, [ואין כהן אחד יכול להחזיק שני הכלים או להחזיק ולקמוץ משום שאין עבודה בשמאל?]

אמר ליה: ותהא צריכה קמיצה אפילו י"ג

בדרך תשמישו מועיל לקדש בזה.

והגרי"ז הקשה בזה מדברי הגמרא בהמשך הסוגיא שהוכיחה שמועיל לקדש בכלי שעל גבי קרקע משולחן שקדשו הלחם עליו, והרי בשולחן הוא דרך תשמישו לקדש כשהוא מחובר, ואם כל הטעם שלא מועיל במחובר הוא מטעם דאין זה דרך תשמישו, אין ראייה כלל משולחן, ומוכח דאין זה הטעם שאין מקדשין בכלי שעל גבי קרקע

10. במה שהקשה רב נחמן לאבימי כיצד קומצין ואמר לו דמכלי זה, ובארה הגמרא דהיינו כשהוא מונח ע"ג קרקע הקשו התוספות דאם כן מה הקשה לו רב נחמן ומה חדש לו אבימי

דכיון דכלי זה היה מחובר ודאי מועיל לקמוץ ממנו, ותרצו התוספות דקושית רב נחמן היתה משום שזה כלי שלא נחנך בשמן המשחה, וחדש לו אבימי דאף שלא נמשח עבודתו מחנכתו, או שאף שהוא כלי עץ עבודתו מחנכתו, והקשה הקרן אורה שאם כל הספק הוא מטעם שהוא כלי שלא נחנך או שהוא היה כלי מעץ, אם כן מה הקשה לו שוב כיצד מקדשין קומץ, הרי כיון דאף בזה העמידה הגמרא דמוגבה ליה כהן, אם כן מה החידוש בדין זה, ואין לומר דהיה כלי שלא נחנך או כלי עץ, דזה כבר אמר לו קודם שהוא כשר, ובוזה תחזור קושית התוספות שמה חדש לו אבימי.

ובחדושי רבי אריה לייב כתב ליישב, דיש

כהנים בקרבן תמיד, ומה בכך!

איתוביה: מבואר במשנה לקמן גבי פיגול, זה הכלל: כל הקומץ, והנותן בכלי, המוליך והמקטיר דבר שדרכו לאכול וכו', ואילו "מגביה" את הכלי לא קתני, ומוכח מזה דאין צריך להגביה?

ומתריצין: **תנא** סדר העבודות דקמיצה נקיט, אבל הגבהה דלאו עבודה חשובה היא [רש"י לקמן עמוד ב'] – לא פרט התנא⁽¹¹⁾.

בעו מיניה מרב ששת: מהו לקמוץ מבלי שעל גבי קרקע?

אמר ליה: פוק חזי מאי עבדין לגאו –

בהיכל בשבת בסידור לחם הפנים. דמבואר במשנה לקמן, **ארבעה כהנים נכנסין, שנים בידם ב' סדרים** – שתי מערכות של לחם הפנים שבכל אחת מהם שש חלות, ושנים בידם שני בזיכין של לבונה שהיו מניחין על כל מערכת לבונה זכה. **וארבעה כהנים**

מקדמין לפניהם, שנים כדי ליטול שני סדרים הישנים של הלחם מהשלחן ושנים כדי ליטול ב' בזיכין מהשלחן, ואילו שיהא כהן ב-ז מגביה את השלחן בשעת סילוק הבזיכין לא קתני, ומוכח מזה שאפשר לסלק הבזיכין משלחן שעל גבי קרקע, וסילוק בזיכין של לחם הפנים הרי הוא כקמיצה של מנחה שמברר חלק גבוה מהשיריים. אם כן מוכח שקומצין מעל גבי קרקע!

ודחינן: **לאו אמרת התם** בקושיא שהקשית מהמשנה ד"זה הכלל" – סדר עבודות נקיט! אם כן אף במשנה זו סדר עבודות פרט התנא, ואף לדברי התנא צריך הגבהה אלא שאינה מהעבודות החשובות ולכך לא כתבה במשנה.

ודחינן לדיחויא: **מי דמי** משנה זו של סדור הלחם למשנה שהובאה לגבי דין פיגול? **התם לא נחית התנא למנינא דכהנים**, אבל **הכא הרי נחית למנינא דכהנים**, שכתב ארבעה כהנים וכו', ואם כן **אם איתא** שצריך

דין שעבודתו מחנכתו.

11. מדברי הגמרא נראה דכיון דאין מקדשין בכלי שעל גבי קרקע אם כן הרי מפגלים בזה, והקשה הקרן אורה דאיך שייך לפגל בזה הרי אין זה עבודה וכדי לפגל צריך שיהיה אחד מארבעה עבודות קמיצה או קבלה או הולכה או זריקה, ואיזה עבודה יש בהגבהה, ותירץ הקרן אורה דההגבהה לקמוץ הרי זה עבודת הולכה ולכך שייך בזה פיגול. והגרי"ז תירץ שכל קושית הגמרא דאף המגביה יפגל זה רק בקידוש קומץ דבזה ההגבהה הרי היא עבודת קבלה ושייך בזה פיגול, אולם במגביה לקמוץ לא הקשתה הגמרא שהוא יפגל דאין זה עבודה.

מקום לומר שכל הדין של עבודתו מחנכתו זה רק במקום שיש דין בעצם העבודה שתהא בכלי, אולם במקום שאין זה דין בעצם העבודה אלא שיש דין שמקום העבודה צריך להיות בכלי כגון בבליה שאין זה דין עבודה בכלי, אלא שמקום העבודה הוא בכלי בזה אין דין שעבודתו מחנכתו, ולכך אף דבתחלה פשטה הגמרא שבקמיצה יש דין שעבודתו מחנכתו, אולם עדיין יש מקום להסתפק בקידוש מנחה ששם אין זה עבודה אלא שהוא רק דין שקידוש חל בכלי, בזה נסתפקה הגמרא אם יש עבודתו מחנכתו, ופשטה הגמרא שאף בזה יש דין שעבודתו מחנכתו, ולא קשה קושית הקרן אורה שזה אותו ספק, אלא זהו ספק חדש אם בקידוש מנחה יש